



Поэт И. Чабылбан уола, биллиилээх фотограф Артур Винокуров «Хайыһар» өйдөбүннүгү арыыйыга.

... Ол ыарахан күннэргэ “Хайыһар” ырыа биһигини быһаабыта. “Хайыһары” уолаттар бойобуой марш матыыбыгар чугаһатан ыллыыллара. Оччобуна сэниэтиэйэрбит. Санаабыт бөбөргүүрү. Сылайан охторбут буоллар эрэ, “Хайыһары” тардан кэбиһэрбит. Элбэх саханы бу ырыа өйөөбүтэ, кинилэргэ күүс-сэниэ эппитэ. Онон ытыктанар ырыанан буолуон буолар. Атын да фроннарга сылдыбыт уолаттар “Хайыһары” ыллаан санаабытын бөбөргөтөрбүт” диэн кэпсииллэрэ оруннаах. “Хайыһар” саха дьолугар айыллыбыт ырыа.

“Уот сэрии кэпсэтэр тылынан” кинигэттэн.

Аба дойду Улуу сэриитин сылларыгар кыайыны уһансыбыт айымньылар ханныктарый дии санаатахха, киһи, арааһа, туох ханнык иннинэ поэт Чабылбан ырыа-хоһоонун “Хайыһары” өйдүү түһэрэ эрэбил. Саха сирингэр оботуттан обонньоругар тийэ биллэр, аабыллар-ылланар чаччы даһаны чабылхай айымньы. “Хайыһарбыт” барахсан суруллубут түгэнэ да көннөрү буолбатах. Ахтан-санаан аһарары наадалааһынан аабыахха.

И.Д. Винокуров-Чабылбан “Хайыһарын” айарыгар оруоллаах киһинэн Николай Якутскай буолбут эбит. Ол маннык этэ. 1942 сыллаахха Н.Г. Золотарев Дьокуускай куоракка тэриллибит “Всеобуч” полкатын иккис батальонугар ыстаап салайааччытынан аһаммыт. Оттон Илья Дорофеев урут аармыйаҕа сулуспалаабатах буолан ол батальонҕа ыҥырыллыбыт. Биир үтүө күн батальон хайыһарынан похуот онгорорго турунар. Онуоха, “малайбыт төгүрүк сирэйдээх, намыһах собус уңуохтаах, ачыкылаах” (Николай Гаврилович ойуулурунан) байыас кэлэн, хайыһар туһунан хоһоон су-

руйар баҕа киирбитинэн сибээстээн бүгүн похуоттан босхолууругар көрдөһөр. Н. Золотарев бэйэтэ эмиз айар куттаах киһи, эдэр поэты өйдөөн, көрдөһүүтүн быһа гыммакка, көңүллүүр. Ол түмүгэр, 1942 сыл күһүнүгэр, дьон билигин уоһуттан түһэрбэккэ ыллыыр ырыата “Хайыһар” төрүүр.

“Хайыһар” үйэ-саас тухары дьон-сэргэ өйүн-санаатын түмэр, өрө көтөбөр күүһүн төрүүтэ, кини ырыа буолбутугар сытар. Хоһоон ырыаба кубулуйдаһына үйэтэ уһуур, кы-

ХАЙЫҤАРБЫТ БАРАХСАН

наттаммыт тэнгэ кыабырар. Ылдыа Чабылбан ырыа-хоһоонун сүрүн үөс санаата – Кыайыы! Кыайыыга дьулуур күүһэ. Ааптар ону этэригэр хайыһар уобараһын нөҥүө арыйар. Хайыһар хайдаһый? Хайыһар – сыа хаар устун “сыыдам” айаннаах, тыа-толоон быһыһынан ингибэккэ “дайар”, киниэхэ уйдаран “туундара тыһыс уолаттара” сэриигэ туруналлар. Быһата, хайыһар кыайыы көтөллөөх, аргыстаах. Оттон поэт “кыайыы сырдык дьаралыга биһигини кууспута” диэн булгуччулаах тылларыгар динрин итэбэл, эстибэт эрэл этиллэрэ, өтө көрүү кэриэтэ иһиллэр эбээт! Улуу Кыайыыны уруйдур кэм алта уон сылын туолуута, хас биирдибит өйүгэр-сүрүбүр өспөттүк-сүппэттик ингмитин бэлиэтигэр, ордук күүскэ дуораччы ыллана турар аналлаах эбит, Чабылбан барахсан тыыннаах ырыата...

АЛА-ЧУО.



Улуу Кыайыы 60 сылыгар Назина «Хайыһар» ырыабаһа өйдөбүннүгү арыыйы түгүтү.